

Zagraniczny

Zbigniew Darżynkiewicz 12 V 1936–28 II 2021

W dniu 28 lutego 2021 r. odszedł od nas prof. Zbigniew Darżynkiewicz, który był dyrektorem Brander Cancer Research Institute w New York Medical College, profesorem patologii, medycyny i mikrobiologii/immunologii. Żegnamy z głębokim żalem wybitnego naukowca, pioniera i propagatora cytometrii przepływowej w Polsce i na świecie.

Urodził się w 1936 r. w Dżisnie, w ówczesnym województwie wileńskim. Po zdaniu matury w Liceum Ogólnokształcącym w Skarżysku (1953) studiował na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie, uzyskując dyplom lekarza w 1960 r. W roku 1962 rozpoczął pracę w Zakładzie Histologii AM w Warszawie, gdzie w roku 1966 otrzymał stopień doktora n. med. na podstawie pracy *Badanie teratogennego mechanizmu działania insuliny u zarodków kury*. Po doktoracie wyjechał w 1967 r. do State University of New York w Buffalo, USA, a potem, po powrocie do kraju, do Karolinska Institutet w Sztokholmie, Szwecja, co łącznie stanowiło dla niego wspaniałą przygodę naukową. Od 1969 r. pracę naukową kontynuował w USA. W okresie 1980–1990 był członkiem Memorial Sloan Kettering Cancer Center, profesorem biologii komórki i genetyki w Weill Medical College of Cornell University, New York, NY. Od 1990 r. był profesorem patologii, medycyny i mikrobiologii/immunologii w New York Medical College, Valhalla, NY, oraz dyrektorem Brander Cancer Research Institute w tej instytucji.

Dorobek naukowy prof. Darżynkiewicza dotyczy wielu nowych metod badawczych, w tym z wykorzystaniem cytometru przepływowego. Cytometrii używał w badaniach biologii komórki, badaniach cyklu komórkowego, starzenia się komórek i w obserwacjach apoptozy komórek. Jego badania przyczyniły się do wyjaśnienia działania kilku leków i ustalenia optymalnych sposobów ich zastosowania. Opracowane przez niego metody badawcze są szeroko wykorzystywane w diagnostyce chorób nowotworowych, schorzeń autoimmunologicznych, genetycznych i innych. Według polsko-amerykańskiej Fundacji

Kościuszkowskiej, której był członkiem, opublikował ponad 780 prac naukowych w czasopiśmie recenzowanych oraz 15 książek naukowych, zarejestrował 8 patentów US. Jego publikacje były cytowane ponad 52 000 razy.

Prof. Darżynkiewicz był prezesem Cell Kinetics Society (1986–1987), prezesem największego towarzystwa naukowego cytometrii: International Society of Advancement of Cytometry (ISAC, 1993–1994), członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk, członkiem American Institute for Medical and Biological Engineering (AIMBE), członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Cytometrii. Był też redaktorem i współredaktorem 5 czasopism naukowych oraz członkiem zespołów redakcyjnych 11 innych czasopism naukowych.

Profesor otrzymał wiele nagród i wyróżnień, był doktorem honorowym Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (2014), otrzymał wyróżnienie Casimir Funk Award Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce (PIASA, 2014), był członkiem Zarządu Fundacji Kościuszkowskiej przez 10 lat. Zorganizował Kolegium Wybitnych Naukowców Polskiego Pochodzenia Fundacji Kościuszkowskiej w 2012 r. Głównym celem Kolegium są opisy wybitnych naukowców polskiego pochodzenia w USA oraz publikowanie ich osiągnięć. Otrzymał Gold Millennium of Poland Medal, nadany przez Polish-American Medical Society.

Począwszy od roku 1972 badania prof. Darżynkiewicza były corocznie wspierane prestiżowym grantem MERIT (Method to Extend Research in Time), ufundowanym przez National Institute of Health. Otrzymywał też wiele grantów naukowych, w tym grant NASA na rozwój technologii barwienia i analizy właściwości komórek w warunkach nieważkości na stacjach kosmicznych.

Prof. Darżynkiewicz utrzymywał kontakty z Polską. W jego laboratorium w Memorial Sloan Kettering Cancer Center w Nowym Jorku przebywało na stażach naukowych kilkudziesięciu naukowców z kraju i był to dla tych osób najczęściej ważny okres w karierze naukowej. Profesor uczestniczył w organizacji konferencji naukowych, w tym pierwszych konferencji cytometrycznych w Polsce z udziałem wybitnych specjalistów cytometrii z Wielkiej Brytanii, Kanady, USA, Włoch.

Razem pracowaliśmy w Zakładzie Histologii AM i nasza wspólna publikacja (J. Kawiak) na temat izolowania komórek chrząstki została w 1965 r. opublikowana w czasopiśmie „Experimental Cell Research”. Później Zbyszek wyjechał (1967) na roczną pracę naukową do State University of New York w Buffalo, NY, o czym wspominałem. Miał ustalić, co wiąże inhibitor estera z ziarnistościami komórek tucznych. Okazało się, że jest to proteaza. Potem przyjechałem na jego miejsce, by kontynuować ten projekt i izolować oraz wyjaśnić właściwości tej proteazy. Okazała się to proteaza podobna do chymotrypsyny, potem opisana w wielu komórkach, również człowieka.

Podobno przyjaciół poznaje się w biedzie. W bardzo trudnym dla Polski okresie prof. Darżynkiewicz współtworzył komitet poparcia dla „Solidarności”, utrzymując ściśle kontakty z doktorem Stefanem Niesiołowskim, profesorem Zofią Kuratowską oraz Lechem Wałęsą. Pomagał w zakupie ambulansów i innego sprzętu medycznego dla polskich szpitali. Za tę działalność z rąk Lecha Wałęsy otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Profesor pozostawił rodzinę, żonę – lekarza radiologii, oraz dwóch synów pracujących w zakresie informatyki oraz nauk medycznych.

Prof. Zbigniewa Darżynkiewicza żegnamy z wielkim smutkiem i żalem. Stale był pełen energii i pomysłów w realizacji swoich pasji badawczych, stale życzliwie pomocny, jest uznanym autorytetem w wielu problemach związanych z życiem naszych komórek, a więc z naszym życiem.

*Jerzy Kawiak
Marek Jakóbisiak*